

Sygn. akt III Ca 237/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2022 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący – Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Dyrda

po rozpoznaniu w dniu 3 lutego 2022 r. w Gliwicach na posiedzenie niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w B.

przeciwko S. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt I C 1225/20

1. oddala apelację;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego 900 (dziewięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Andrzej Dyrda

Sygn. akt III Ca 237/21

UZASADNIENIE

Powód (...) Spółka Akcyjna w B. domagał się zasądzenia od pozwanego S. B. kwoty 5.158,55 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 6 lipca 2019r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu strona powodowa podniosła, iż pozwany S. B. i powódka zawarli w dniu 24 stycznia 2018r. umowę pożyczki. Pozwany nie uregulował swojego zobowiązania, a zabezpieczeniem przedmiotowej umowy pożyczki był weksel własny.

12 września 2019r. Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla zgodnie z żądaniem wyrażonym w pozwie.

Od powyższego nakazu zapłaty zarzuty wniosła pozwana. W uzasadnieniu zarzutów pełnomocnik pozwanego wskazał, iż powódka nigdy nie wypłaciła S. B. kwoty pożyczki. Przedmiotowa okoliczność nie została także wykazana przez stronę powodową. Ponadto podniesiono brak wymagalności roszczenia dochodzonego pozwem oraz jego przedwczesność oraz przedawnienie roszczenia.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 11 grudnia 2020r. uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach z dnia 12 września 2019r. sygn. akt I Nc 3581/19 w całości oraz oddalił powództwo. Sąd nadto zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2.117 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Orzeczenie to poprzedził ustaleniem, że (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w B. i S. B. zawarli w dniu 24 stycznia 2018 roku umowę pożyczki. Zgodnie z umową pożyczkodawca zobowiązał się do przelania na rachunek pożyczkobiorcy kwoty 4.000 zł. S. B. zobowiązał się do spłaty pożyczki wraz z odsetkami i prowizją w łącznej kwocie 9.060 zł w 30 miesięcznych ratach.

Jednocześnie strony dokonały zabezpieczenia umowy pożyczki wekslem własnym in blanco z dnia 24 stycznia 2018r.

W deklaracji wekslowej z dnia 24 stycznia 2018r. strony umówiły się, iż w przypadku opóźnienia w płatności równej wysokości jednej raty, po uprzednim wezwaniu do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od otrzymania wezwania pożyczkodawca ma prawo wypełnić weksel.

Powód pismem z dnia 6 maja 2019r. wezwał S. B. do zapłaty kwoty 603 zł w terminie 7 dni. S. B. odebrał przedmiotowe wezwanie w dniu 9 maja 2019r.

Pismem z dnia 5 czerwca 2019r. powód wypowiedział umowę pożyczki i wezwał pozwanego do wykupu weksla i zapłaty zaległości. S. B. odebrał przedmiotowe pismo w dniu 11 czerwca 2019r.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd stwierdził, że istota sporu w przedmiotowej sprawie sprowadzała się do ustalenia rozkładu ciężaru dowodu. Sąd wyjaśniając ten obowiązek oraz charakter wierzytelności wekslowej i prawa wystawcy weksla, wskazując, że przy ustaleniu rozkładu ciężaru dowodu należy uwzględnić to, że w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z zobowiązaniem wekslowym. Następnie Sąd wskazał, że przez wystawienie weksla - także niezupełnego - dochodzi do zaciągnięcia równoległego zobowiązania, jakkolwiek funkcjonalnie powiązanego z zobowiązaniem podstawowym. O wierzytelności wekslowej rozstrzyga treść weksla, a ewentualna niezgodność jego uzupełnienia z porozumieniem może jedynie uzasadniać zarzut dłużnika wekslowego prowadzący do ograniczenia zakresu jego odpowiedzialności. Okolicznością podlegającą badaniu jest bowiem niezgodność uzupełnienia z porozumieniem i z niej wywodzi skutki prawne dłużnik wekslowy, co powoduje, że na nim spoczywać powinien ciężar dowodu w tym zakresie. Wydanie wierzycielowi weksla stwarza domniemanie istnienia w chwili uzupełnienia weksla wierzytelności w wysokości sumy wekslowej i przerzuca w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksla dowód istnienia i wysokości wierzytelności obciąża wierzyciela. Wynika to bowiem stąd, że upoważniając remitenta do uzupełnienia weksla in blanco - i zarazem do ukształtowania w ten sposób wierzytelności wekslowej - dłużnik wekslowy godzi się na to, iż treść uzupełnionego weksla stanowić będzie uzasadnienie wysokości kwoty dochodzonej na jego podstawie.

Takie ukształtowanie ciężaru dowodu koresponduje też ze sposobem dochodzenia roszczeń wekslowych w postępowaniu nakazowym. Między pierwotnymi kontrahentami wekslowymi okoliczności leżące w ich stosunkach poza wekslowych mogą podlegać badaniu w drugiej fazie postępowania nakazowego i ostatecznie wpływać na zakres odpowiedzialności pozwanego z weksla. Przeniesienie sporu do tej fazy i w tę płaszczyznę należy jednak do inicjatywy pozwanego dłużnika wekslowego, do niego też powinna -zdanem Sądu- należeć inicjatywa w zakresie badania zgodności z porozumieniem sposobu uzupełnienia weksla (wyrok SN z 21 października 2010 r., IV CSK 109/10, L.).

Te formalne ograniczenia procesowe nie pozbawiają oczywiście dłużnika w ramach postępowania sądowego, wszczętego na skutek wniesienia zarzutów, do podnoszenia przeciwko roszczeniu z weksla tych wszystkich zarzutów, jakie mu przysługują na podstawie przepisów prawa materialnego. Jeżeli więc łączy go z powodem stosunek prawny cywilny, w związku, z którym dłużnik zaciągnął wobec posiadacza weksla zobowiązanie wekslowe, to może on podnosić również wszelkie zarzuty wynikające z tego stosunku (art. 16 pr. weksl.).

Sąd uznał, że jeżeli strona pozwana (będąca ponadto konsumentem), kwestionuje sam fakt wypłaty kwoty pożyczki, zabezpieczonej wekslem in blanco, to dowód jej wypłaty, powinien być przedłożony przez stronę powodową. Sąd wskazał, że za taką interpretacją przemawia treść wyroku (...) z dnia 7 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-429/18 i C 483/18. Zgodnie z tym orzeczeniem „sąd krajowy rozpoznający spory (...) powinien ustalić, czy konsument otrzymał wszystkie informacje, które mogą mieć wpływ na zakres jego obowiązków i umożliwić

mu w szczególności ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy kredytu konsumenckiego w drodze weksła własnego in blanco oraz możliwości późniejszego dochodzenia wierzytelności wyłącznie na podstawie tego weksła.” Sąd uznał, że w ramach tej oceny sąd powinien zbadać czy warunek umowny jest sporządzony prostym i zrozumiałym językiem i czy konsument miał faktycznie możliwość zapoznania się ze wszystkimi warunkami umowy. W przedmiotowej sprawie S. B. nie został poinformowany o konsekwencjach wystawienia weksła własnego. Sąd wskazał, że z paragrafu 3 umowy pożyczki nie wynika, aby S. B. został poinformowany o konsekwencjach proceduralnych związanych z wystawieniem weksła.

Nadto Sąd wskazał, że zdaniem Trybunału art. 10 ustawy Prawa wekslowego nie sprzeciwia się temu, aby sąd krajowy stwierdził, brak istnienia zobowiązania wynikającego ze stosunku podstawowego, również z urzędu, a nie tylko na zarzut konsumenta.

Mając na względzie powyższe, sąd wskazał, że w przedmiotowej sprawie, deklaracja wekslowa i umowa pożyczki zostały podpisane w dniu 24 stycznia 2018r. Zgodnie z umową pożyczki z dnia 24 stycznia 2018r. kwota pożyczki nie została wypłacona S. B. w dniu jej podpisania, a miała być wypłacona w późniejszym czasie. Sąd uznał, że w dniu podpisywania deklaracji wekslowej, pozwany nie otrzymał jeszcze świadczenia od powoda.

Następnie sąd wskazał, że umowa pożyczki jest umową realną, do zawarcia której wymagane jest, oprócz złożenia zgodnych oświadczeń woli, dla wywołania skutków nią zamierzonych, również wydanie rzeczy tj. przekazanie określonej w umowie kwoty pożyczki. Tak więc przed wydaniem przedmiotu pożyczki nie powstaje wierzytelność pożyczkodawcy o jej zwrot. Pożyczkobiorca nie musi zatem, co oczywiste, wykonać świadczenia (zwrócić pożyczki), jeżeli wcześniej nie wykonał go pożyczkodawca (nie przekazał pieniędzy pożyczkodawcy).

Sąd wskazał, że z przedłożonej deklaracji wekslowej powód miał prawo wypełnić wystawiony przez pozwanego weksel in blanco na sumę odpowiadającą wysokości zadłużenia pozwanego wobec powoda z tytułu umowy pożyczki z dnia 24 stycznia 2018r. Pozwany podniósł zarzut wypełnienia weksła niezgodnie z treścią deklaracji wekslowej oraz szereg zarzutów odnoszących się do stosunku podstawowego. W tym zarzut braku spełnienia świadczenia przez stronę powodową.

Sąd uznał, iż przedłożona tabela wpłat S. B., tabela odsetek czy też karta klienta nie są dokumentami w rozumieniu art. 244 k.p.c. i art. 245 k.p.c. Nie zostały podpisane przez żadnego pracownika strony powodowej. Przedmiotowe wydruki nie mogą stanowić wiarygodnego źródła ustaleń w zakresie wzajemnych zobowiązań stron, a w szczególności wypłaty świadczenia pożyczki, czy też dokonywanych wpłat przez pozwanego, tym bardziej, iż wydruki te zostały zakwestionowane przez stronę pozwaną. Strona pozwana od samego początku kwestionowała fakt wypłaty kwoty pożyczki, a strona powodowa nie przedłożyła żadnego wiarygodnego dokumentu potwierdzającego spełnienie świadczenia.

Sąd wskazał, że zgodnie z deklaracją wekslową z dnia 24 stycznia 2018r. S. B. upoważnił pożyczkodawcę do wypełnienia weksła m. in. gdy opóźnienie w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty przekroczy 30 dni, po uprzednim wezwaniu pozwanego do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. Postanowienie deklaracji wekslowej jest zbieżne z paragrafem 8 umowy pożyczki z dnia 24 stycznia 2018r. dotyczącym możliwości wypowiedzenia umowy pożyczki przez pożyczkodawcę w przypadku braku spłaty jednej pełnej raty. Zgodnie z umową pożyczki, jedna pełna miesięczna rata jest równa 302 zł. Zgodnie z przedłożoną przez pełnomocnika powoda kartą klienta z dnia 31 sierpnia 2020r. w dniu 3 kwietnia 2019r. S. B. dokonał spłaty w wysokości 302 zł. Przedmiotową spłatę zaksięgowano w kwocie 301 zł na spłatę raty za marzec 2019r. i 1 zł zaliczono na spłatę raty za kwiecień 2019r. Pismem z dnia 6 maja 2019r. wezwano S. B. do zapłaty raty za kwiecień w kwocie 301 zł oraz za maj w kwocie 302 zł, przy czym rata za maj miała być płatna do 5 maja 2019r. Pismem z dnia 5 czerwca 2019r. wypowiedziano umowę pożyczki pozwanemu i wezwano go do wykupu weksła. W ocenie Sądu przedmiotowe wypowiedzenie umowy pożyczki było nieprawidłowe, gdyż z treści deklaracji wekslowej jak i umowy pożyczki wynika, iż w przypadku zaległości pożyczkobiorcy z zapłatą kwoty równej wartości jednej pełnej raty pożyczki przez 30 dni, pożyczkodawca powinien najpierw wezwać pożyczkobiorcę do jej zapłaty w terminie 7 dni, a następnie jak rata ta nie zostanie spłacona,

wypowiedzieć umowę pożyczki. Sąd wskazał, że 6 maja 2019r. powód wezwał S. B. do zapłaty 603 zł, w tym 301 zł zaległej raty za kwiecień 2019 i 302 zł raty za maj 2019. Sąd stwierdził, że w dniu 6 maja 2019r. pozwany nie zalegał z ratą za maj 2019r. 30 dni, a jeden dzień. Sąd uwzględnił przy tym, że pozwany w dniu 6 maja 2019r. 30 dni z częścią raty za kwiecień 2019r. lecz nie była to kwota równa wartości jednej pełnej raty, gdyż kwota pełnej raty wynosi 302 zł. Sąd uznał, że skoro strona powodowa nie zastosowała się do postanowień umowy i deklaracji, wypowiedzenie umowy pismem z dnia 5 czerwca 2019r. oraz wypełnienie weksla należało uznać za nieprawidłowe w związku z czym, nakaz zapłaty został uchylony, a powództwo oddalone zgodnie z art. 496 k.p.c., gdyż podnoszone przez pozwanego zarzuty były uzasadnione.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia wniósł powód zaskarżając wyrok w całości.

Zarzucił naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na rozstrzygnięcie, a to art. 233 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów polegające na wywiedzeniu z dopuszczonych i przeprowadzonych dowodów z dokumentów wniosków sprzecznych z treścią tychże dokumentów, tj. poprzez ustalenie, że powód nie udowodnił że umowa pożyczki została skutecznie wypowiedziana, a w konsekwencji uznanie, że powództwo było przedwczesne.

Nadto zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności:

a) art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 720 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię pkt 8.1. umowy pożyczki polegającą na nieuprawnionym przyjęciu, że powódka mogła wypowiedzieć umowę tylko wtedy, gdy pozwany zalegał z zapłatą jednej raty w pełnej jej wysokości, podczas gdy zapis umowy wyraźnie stanowi, że wypowiedzenie umowy może nastąpić w przypadku, gdy pożyczkobiorca uchybi w płatności kwoty równej jednej racie pożyczki, to jest nie zapłaci choćby części raty w okresie przekraczającym 30 dni;

b) art. 38 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe w zw. z art. 61 § 1 k.c., polegające na błędnym uznaniu, że do prawidłowego przedstawienia weksla nie dochodzi poprzez wniesienie ewentualnie doręczenie pozwu;

c) art. 53 w zw. z art. 48 i art. 38 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe, poprzez błędne uznanie, że warunkiem powstania i wymagalności roszczenia wekslowego jest prawidłowe przedstawienie weksla do zapłaty dłużnikowi wekslowemu.

d) art. 720 § 1 k.c. poprzez brak zasądzenia zwrotu pożyczki do wysokości kwoty nominalnej pomimo zobowiązania umownego pozwanego do zwrotu rzeczowej kwoty.

Na tych podstawach wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych za obie instancje, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji w innym składzie.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji prawidłowo zakwalifikował roszczenie powoda przyjmując jako podstawę prawną swego rozstrzygnięcia przywołane przepisy prawne, a następnie ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Poczynione ustalenia dotyczące okoliczności faktycznych mają podstawę w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, który w zakresie dokonanych ustaleń jest logiczny i wzajemnie spójny, natomiast informacje zawarte w poszczególnych źródłach dowodowych nawzajem się uzupełniają i potwierdzają, przez co są w pełni wiarygodne.

Ustalenia te Sąd Okręgowy przyjmuje za własne.

Orzekając w tej sprawie Sąd Rejonowy wskazał, że strona powodowa przedstawiła materiał dowodowy, który nie daje podstaw do przyjęcia, aby zasadne było jej roszczenie oparte na wekslu, będącym podstawą jej żądania. Przywołana przez Sąd Rejonowy regulacja prawna, związana z art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe oraz art. 6 k.c., doprowadziła tenże Sąd do konstatacji, że powódka nie wykazała, że prawidłowo wypowiedziała umowę.

Skarżąca w apelacji nie wskazała sprzeczności z materiałem dowodowym, wyciągnęła tylko z zebranego w sprawie materiału dowodowego odmienne wnioski niż Sąd Rejonowy. Natomiast ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd Rejonowy mieści się w granicach zakreślonych art. 233 § 1 k.p.c., nie została przekroczona granica swobodnej oceny dowodów, a wnioski co do faktów w sposób logiczny wynikają z treści dowodów zgromadzonych w sprawie. Równocześnie Sąd Rejonowy poddał ocenie w sposób kompleksowy i właściwy cały materiał dowodowy zebrany w sprawie, a skarżąca nie wykazała, aby uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, tymczasem tylko takie uchybienia mogą być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów, nie jest bowiem wystarczające samo przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie, niż ocena sądu.

Z deklaracji wekslowej wynika, że powódka może wypełnić weksel, gdy opóźnienie w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty przekroczy 30 dni, po uprzednim wezwaniu pozwanego do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania (deklaracja k. 6). Podobnie brzmi pkt 8.1. lit. (a) umowy (k. 38), przy czym odnosi się do uprawnienia do wypowiedzenia umowy. Sąd Rejonowy właściwie ocenił treść deklaracji wekslowej w tej części, na co wskazują przytoczone wyżej ustalenia, prowadzące do wniosku, że na 6 maja 2019r. opóźnienie w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty nie przekroczyło 30 dni. Trudno dopatrzeć się w sformułowaniach umownych, jak chce apelująca, że umożliwiały wypowiedzenie umowy i wystawienia weksla, gdy pożyczkobiorca nie zapłaci choćby części raty w okresie przekraczającym 30 dni – nie tak bowiem brzmią te postanowienia umowne. Zgodnego zamiaru stron i celu umowy, odbiegających od literalnego brzmienia umowy i deklaracji, apelująca w toku procesu nawet zaś nie wykazywała. Trzeba zaś zaznaczyć, że wykazanie indywidualnego uzgodnienia z pozwanym warunków umownych obciąża właśnie powódkę (por. art. 385¹ § 4 k.c.).

Warto tu też podkreślić, że poza zakresem art. 61 § 1 k.c. pozostają przesłanki jego skuteczności niezwiązane z samym jego doręczeniem (por. A. Janas [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125), pod redakcją M. Frasa i M. Habdas, WKP z 2018r., teza 2. do art. 61 i przywołane tam orzecznictwo oraz literatura).

Dlatego też nie było jeszcze umownych podstaw do wypowiedzenia umowy 6 maja 2019r., gdyż wówczas pozwany nie zalegał minimum 30 dni z zapłatą 302 zł – taka zaległość wynosiła 1 dzień. Nie było także podstaw do wypełnienia wówczas weksla, a więc wypełniono go wbrew deklaracji, bo przedwcześnie. Niewłaściwie wypowiedziana umowa nie uprawniała do wypełnienia weksla, dodatkowo deklaracja wekslowa też nie uprawniała jeszcze do jego wypełnienia.

W tych warunkach bezskuteczność wypowiedzenia, zgodnie z deklaracją wekslową, uniemożliwiła wypełnienie weksla. Dlatego też został on wypełniony przez powódkę niezgodnie z zawartą umową, a to powoduje nieskuteczność dochodzonych przez nią, na jego podstawie, praw wekslowych (por. J. Jastrzębski [w:] M. Kaliński, J. Jastrzębski, Komentarz do ustawy - Prawo wekslowe [w:] Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz, LexisNexis z 2014r., teza 5. do art. 10). Ponadto umowa pożyczki nadal jeszcze zobowiązuje pozwanego do regulowania udzielonej pożyczki w ratach. Brak też było podstaw do zasądzenia zwrotu kwoty pożyczki, skoro umowa nadal obowiązuje.

Dodać należy, że w toku postępowania powód dochodził żądania opartego na wekslu, ale okazało się, że nie został on właściwie wypełniony, bo w ogóle nie powinien zostać wypełniony, albowiem w chwili jego wypełnienia pozwany nie zalegał z płatnością. Został więc wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową.

W orzecznictwie wskazuje się, że zgodnie z zasadą dyspozycyjności, zawartą

w art. 321 § 1 k.p.c., sąd nie może orzekać o tym, czego strona nie żądała ani wychodzić poza żądanie, a więc rozstrzygać o tym, czego strona pod osąd nie przedstawiła.

W tych warunkach wypowiedzenie umowy było przedwczesne, tak samo jak wypełnienie weksla pozostawało w sprzeczności z deklaracją wekslową - powódka wypełniła go przedwcześnie. Nie było więc podstaw do uwzględnienia powództwa nawet w części, a podstawą oddalenia w tym zakresie stanowi regulacja art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe w związku z art. 103 tej ustawy i art. 720 § 1 k.c.

Z tych też względów apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., a to wobec wygrania tego postępowania w całości przez stronę pozwaną. Na zasądzone koszty składają się koszty zastępstwa procesowego ustalonego zgodnie z § 2 pkt 4 w związku z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015r., poz. 1800 ze zm.).

SSO Andrzej Dyrda